

УДК 351.86

І. В. Ващенко

А. В. Стаднік

П. П. Круть

ЦИВІЛЬНО-ВІЙСЬКОВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ЯК ЧИННИК НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Ващенко Ігор Владиславович,

кандидат історичних наук, доцент,

<https://orcid.org/0000-0002-1444-7538>, e-mail: i.vashchenko@ukr.net,

Харківський національний університет внутрішніх справ

Стаднік Анатолій Володимирович,

кандидат медичних наук, доцент,

<https://orcid.org/0000-0002-1472-4224>, e-mail: stav1963@ukr.net,

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Круть Петро Павлович,

кандидат філософських наук, доцент,

<https://orcid.org/0000-0003-4554-7870>, e-mail: pkrut63@yahoo.com,

Харківський національний університет внутрішніх справ

Анотація. Досліджено роль громадянського суспільства у створенні збалансованої системи цивільно-військового співробітництва, деталізовано специфіку та напрямки впливу громадянського суспільства на сили безпеки та оборони держави; розкрито взаємозв'язок професійних стандартів якості військовослужбовця із системою його підготовки і навчання, що є необхідною передумовою підвищення психологічного супроводу цивільно-військового співробітництва.

Ключові слова: цивільно-військове співробітництво; громадянське суспільство; сили безпеки та оборони; психологічна культура; інформаційно-психологічна безпека; психологічний захист; психологічна підтримка.

Вступ

Для держав у сучасному світовому політичному процесі проблема національної безпеки, особливо у її внутрішньому вимірі, продовжує залишатися однією з найактуальніших. Йдеться передусім про те, що національна безпека має бути досягнута за найменшої кількості втрат у сфері демократичних методів управління, норм і цінностей. В умовах протистояння між демократичними і авторитарними режимами, зростаючої загрози глобалізації перманентних збройних конфліктів швидка адаптація військової організації держави до викликів сьогодення змінює не лише правила ведення сучасних збройних конфліктів, а й неминує зачіпач економічні та соціальні основи суспільства, його ліберальну політичну систему. Суб'єкти політичного процесу можуть поділяти не всі очікування і цінності, представлені політичною елітою і громадянським суспільством, та своєчасно реагувати на зміни відповідним чином. Проблема стає особливо гострою, коли адаптація військової організації держави до нових інструментів ведення бойових дій здійснюється дуже швидко і непослідовно, а результати соціально-економічних і політичних змін можуть загрожувати або навіть руйнувати попередні рівні соціального статусу та матеріального добробуту як громадянського суспільства, так і

сектору безпеки і оборони держави (Ващенко & Полтавський, 2024). Зазначені обставини роблять дослідження цивільно-військового співробітництва у його соціально-психологічному вимірі життєво необхідною проблемою, що являє собою не тільки науковий, але і практичний інтерес в умовах військового вторгнення з боку російської федерації.

Мета статті – аналіз поняття та обґрунтування характеристик соціально-психологічного аспекту цивільно-військового співробітництва між збройними силами і цивільним населенням у ході виконання службово-бойових (бойових) завдань.

Матеріали та методи дослідження

Для аналізу характеристик соціально-психологічного аспекту цивільно-військового співробітництва між збройними силами і цивільним населенням у ході виконання службово-бойових (бойових) завдань застосовано теоретичні методи дослідження, такі як: аналіз, систематизація, зіставлення, узагальнення, інтерпретація сучасних теоретико-емпіричних досліджень.

Міжнародний досвід застосування підрозділами цивільно-військового співробітництва активно досліджується як вітчизняними, так і закордонними науковцями. Результати проведення антитерористичної операції на Сході України були представлені в методичному посібнику колективом авторів (Солдатенко, Голумбівський, Сахно, & Сподар, 2018), які на власному досвіді у співпраці з цивільним населенням звернули особливу увагу на соціально-психологічні, політичні, культурні, релігійні, економічні та гуманітарні чинники під час планування та проведення військових операцій, що дало змогу розвивати відносини з цивільним населенням та створити сприятливі умови для виконання службово-бойових (бойових) завдань.

Важливим документом з питань цивільно-військового співробітництва є Доктрина «Цивільно-військове співробітництво» (Цивільно-військове співробітництво, 2020), представлена системою поглядів на сутність, роль та місце цивільно-військового співробітництва під час повсякденної діяльності та у ході застосування Збройних Сил України (ЗСУ) в разі збройної агресії в будь-яких її формах і проявах, зокрема у формі гібридної війни або збройного конфлікту. Доктрина була розроблена з урахуванням вимог керівних документів, стандартів, прийнятих у державах-членах НАТО, наявної та перспективної організаційної структури військ та органів військового управління. Вона окреслює основні шляхи розв'язання комплексних міжвідомчих питань, які виходять за межі завдань сил безпеки та оборони держави.

У закордонних наукових джерелах організацію цивільно-військового співробітництва висвітлено окремим видом оперативного забезпечення, в якому розкриваються основні функції процесу управління кризовими ситуаціями під час міжнародних операцій з підтримки миру та безпеки в зоні проведення військових операцій. Розглядаються найважливіші аспекти організації взаємодії між збройними силами і цивільними структурами у ході проведення миротворчих і гуманітарних операцій на всіх етапах управління з підтримання миру та безпеки (ADP 6-22, 2019).

Під час широкомасштабної збройної агресії проти України об'єктом дослідження стала проблема взаємодії збройних сил з цивільними організаціями, місцевим населенням і владою під час бойових дій, надання гуманітарної допомоги та інших операцій невійськового значення. Отже, аналіз наукових джерел констатує недостатність соціально-психологічного аспекту в дослідженнях цієї проблематики, що потребує зосередити увагу вчених на якісних показниках цивільно-військового співробітництва.

Результати

На нашу думку, соціально-психологічний аспект цивільно-військового співробітництва може бути визначений як сукупність цінностей, орієнтацій, установок, стійких зразків норм і правил діяльності органів державної влади, інститутів громадянського суспільства та структур військової організації держави у сфері забезпечення національної безпеки і оборони, що

відповідає європейській демократичній традиції. Це модель гармонійної взаємодії, норм спілкування громадянського суспільства та його військової організації, яка обумовлює нову якість цивільно-військового співробітництва.

Один з провідних теоретиків у цій галузі, Huntington (1957), стверджує, що взаємодія воєнної безпеки та відповідальності у сфері цивільно-військового співробітництва створює ключову проблему цих взаємовідносин. Це означає, що всі силові структури держави мають бути компетентною відповідальною військовою силою, в усіх випадках слугувати демократичним цінностям та залишатися під їхнім контролем. Світовий досвід надає країнам певну модель побудови цивільно-військових відносин, яка відповідає потребам сучасного світового політичного процесу. Одним з таких шляхів вважається підвищення професіоналізму військовослужбовців та насамперед офіцерських кадрів. До моделі військового професіоналізму дослідник долучає такі ознаки, як компетентність, відповідальність, корпоративність. Компетентність проявляється як майстерність офіцера керувати, управляти і контролювати дії спеціально організованих груп людей, у яких основною функцією є застосування військового насильства. Професійні знання та вміння військовослужбовців вирізняються тим, що вони є частиною загальнокультурної традиції суспільства, мають академічний, фундаментальний характер. Основними стандартами якості військовослужбовця-професіонала, на формування яких потрібно спрямувати систему його підготовки, можуть бути такі:

- оволодіння військовою наукою, вміння швидко адаптуватися до нових викликів та застосування отриманих знань і умінь для організації службово-бойової діяльності;
- чітке і впевнене керування підлеглими, постійна підтримка статутного порядку та військової дисципліни;
- формування офіцера як лідера військового колективу, володіння сучасними технологіями управлінської діяльності, концепцією безперервної військової освіти.

На думку дослідника, професіоналізм офіцера, його спеціальні знання, а також певний корпоративізм не припускають застосування його професійної компетентності у сферах, до яких ця компетентність не має стосунку, що покладає на нього особливу відповідальність перед суспільством. Саме єдність відповідальності і професійної компетентності вирізняють офіцера з-поміж інших соціальних груп. Таким чином, військова професія стає моральним осередком, що формує певні цінності та ідеали, якими керуються офіцери у своїх відносинах з цивільним населенням. У демократичних режимах цивільно-військове співробітництво характеризується відповідальністю офіцерського корпусу перед демократичними цінностями, повагою до громадянських свобод і прав людини, зміцненням довіри громадськості і моральною поведінкою, що закріплюється в кодексі честі військової професії (Huntington, 1957).

Таким чином, прискорення професіоналізації сил безпеки та оборони держави буде сприяти підвищенню ролі цивільно-військового співробітництва в Україні. Цей напрямок слід вважати пріоритетним щодо розвитку ЗСУ, де головними завданнями необхідно визначити:

- підвищення особистого професійного рівня через упровадження стимулів кар'єрного зростання залежно від рівня власної підготовки та ступеня боєготовності підпорядкованих підрозділів;
- поліпшення рівня психологічної підтримки персоналу;
- упровадження системи підвищення кваліфікації офіцерського складу;
- упровадження нової системи кадрового менеджменту, принциповими елементами якої є оцінка результатів службово-бойової (бойової) діяльності з огляду на рівень особистої підготовки та рівень готовності підпорядкованого підрозділу до виконання службово-бойових (бойових) завдань.

Важливим напрямком діяльності сил безпеки та оборони України є формування політичної культури офіцерів та підвищення культури демократизму. Їхня соціально-

психологічна сутність полягає у формуванні особистої свідомості офіцера, яка вписується в загальну політичну культуру суспільства, а остання формує громадянина у військовій формі з активною політичною і соціальною позицією (Михайлишин, Ващенко, & Стаднік, 2025).

Проте, на думку багатьох військових експертів, процес створення збалансованої моделі цивільно-військового співробітництва завжди буде далекий до завершення. Адже постійно слід адаптуватися до швидкозмінних процесів, які відбуваються у світовому геополітичному просторі. Нині можна навести низку чинників на користь цього твердження:

- по-перше, швидкість і масштаб упровадження механізмів громадського контролю, які спостерігаються в українському суспільстві, не відповідають усім задіяним до структури сектору безпеки і оборони;

- по-друге, в українському суспільстві висловлюють обґрунтовані сумніви в тому, що цивільні особи можуть бути компетентними фахівцями і добре розбиратися в складних питаннях національної безпеки і військового будівництва, тим більше, що для сектору безпеки і оборони завжди були характерні ознаки професіоналізму та культура таємності;

- по-третє, спроби військово-політичного керівництва держави покращити цивільно-військове співробітництво не є систематичними. Активізація цього процесу зазвичай відбувається в період кризових ситуацій, коли цивільна влада і громадські діячі починають закликати до патріотичних почуттів військовослужбовців, що призводить до прийняття ситуативних рішень щодо поліпшення їхнього матеріального становища;

- по-четверте, у системі цивільного контролю сектору безпеки і оборони недостатньо чітко представлена громадська складова. Основний напрямок громадського контролю над військовою організацією держави у сфері державної безпеки передбачає беззастережну підлеглість Збройних Сил та інших військових формувань демократично обраній політичній владі, запобігання перетворенню країни в державу «поліцейського типу». Незважаючи на підвищення ролі засобів масової інформації (ЗМІ) та громадських організацій, публічне обговорення військових проблем ще не стало в Україні правилом ані для політиків, ані для військових, ані для суспільства. Отже, поки що рано говорити про системні структурні зміни в міністерствах і установах, які призводять до реального покращення цивільно-військового співробітництва, де відносини між військовими професіоналами та цивільним населенням будуються шляхом налагодження комунікацій, найчастіше через координаційні зустрічі під час звернення громадян (Михайлишин, Ващенко, & Стаднік, 2025; Яценко та ін., 2020; Стаднік, Ващенко, & Мельник, 2024).

Беручи до уваги досвід останніх років, можна визначити деякі шляхи підвищення ефективності цивільно-військового співробітництва в умовах війни проти України:

- по-перше, військово-політичне керівництво держави має чітко формувати завдання кожній силовій структурі, підкріплювати свої політичні рішення відповідною законодавчо-правовою базою. Прикладом такого підходу може бути затверджений Міністерством оборони Стратегічний план застосування ЗСУ, який урахує масштаби і динаміку реальних військових загроз, розрахунок кількісних показників сил і засобів, необхідних для забезпечення військової безпеки країни в умовах збройної агресії з боку російської федерації. Відповідно до цього плану, Генеральний штаб затверджує формуляри бойових з'єднань і військових частин, які перебувають у бойовому складі ЗСУ;

- по-друге, необхідно більш детально розмежувати сферу взаємодії органів державного управління та неурядових громадських організацій, чітко регламентувати процедури здійснення адміністративного, парламентського і громадського контролю за діяльністю суб'єктів сектору безпеки і оборони;

- по-третє, потрібно вдосконалювати механізм використання інститутів громадянського суспільства для нагляду за системою національної безпеки. А саме: залучати компетентних цивільних експертів до процесів контролю в оборонних питаннях, використовувати авторитетні ЗМІ для формування демократичної системи цивільно-

військового співробітництва в умовах війни. У короткостроковій перспективі розвиток співпраці між цивільною та військовою сферами в межах зміцнення системи національної безпеки має бути одним з головних пріоритетів у напрямку покращення цивільно-військового співробітництва в Україні;

- по-четверте, потребують подальшого системного розвитку механізми, що забезпечують прозорість процесів прийняття концептуальних рішень у секторі безпеки і оборони держави. Особливо це стосується питань оборонного бюджету, кадрової політики, соціально-правового захисту осіб. Саме такий механізм має створити умови для незалежної експертизи та поінформованості громадян щодо формування громадської думки.

Важливим чинником підвищення ефективності цивільно-військового співробітництва є забезпечення високого рівня довіри до сил безпеки та оборони держави в умовах повномасштабного російського вторгнення особливо серед населення, яке перебуває в зоні бойових дій, і престижу бути залученим до оборони держави. Основою довіри повинні стати взаєморозуміння, співучасть, здатність до взаємодії та співпраці.

В окремих випадках, на превеликий жаль, недовіра до сил безпеки та оборони є реальністю, яка може мати тенденцію до зростання. Серед чинників, які визначають цю тенденцію, найважливішим можна вважати мінімізацію зусиль держави у сфері військово-патріотичного виховання молоді на рівні суспільної свідомості. На сьогодні основний тягар військово-патріотичного виховання взяли на себе військові навчальні заклади та військові частини.

Обговорення

В умовах збройної агресії проти України значно зростає роль людини у військовій формі як воїна-патріота та професіонала своєї справи. Щодо формування громадської думки в цьому плані зазначимо, що українські ЗМІ працюють добре, паралельно акцентуючи увагу громадськості на недоліках і прорахунках у діяльності ЗСУ. Тому розвиток і розширення інформаційного простору Воєнної організації держави, координація та інтеграція військових ЗМІ, налагодження та підтримка їхньої взаємодії з центральними та місцевими масмедіа є актуальними завданнями формування і реалізації цивільно-військового співробітництва (Михайлишин, Ващенко, & Стаднік, 2025; Яценко та ін., 2020; Стаднік, Ващенко, & Мельник, 2024).

Слід зважати на те, що одним із потужних джерел психологічної небезпеки в умовах російсько-української війни є негативний інформаційно-психологічний вплив на особовий склад сил безпеки та оборони держави, як безпосередньо з боку ЗМІ країни-агресора, так і з боку проросійських закордонних інформаційних центрів. Фахівці в галузі інформаційно-цифрових технологій переконливо доводять, що інформаційна агресія нині стала одним з головних засобів впливу на керівництво держави, її воєнну організацію та населення, що сприяє формуванню негативної суспільної свідомості. Тому багатовекторне інформаційне середовище потребує вміння військових і цивільних фахівців виявляти джерела, які вводять в оману. Важливо чітко розуміти, що дезінформація залишається одним із головних викликів подальшої розбудови української держави через свій негативний вплив на свідомість громадян, суспільну думку та національну безпеку (Стаднік & Мельник, 2023; Стаднік & Ващенко, 2019).

Отже, інформаційно-психологічна безпека цивільно-військового сектору має бути пріоритетним напрямом забезпечення спроможності військовослужбовців зберігати адекватний психічний стан та професійно-значущу поведінку під час виконання завдань за призначенням. До соціально-психологічних чинників, що мають безпосередній вплив на інформаційно-психологічну безпеку сил безпеки та оборони, слід віднести:

- посилення прозорості й відкритості в умовах широкомасштабної збройної агресії;
- обмеження інформаційного впливу на Воєнну організацію держави з боку різних політичних сил;

- низький рівень інформаційної культури солдатів, сержантів, офіцерів;
- поява нових засобів впливу на свідомість сил безпеки та оборони;
- послаблення найважливіших соціокультурних інститутів держави (системи науки, освіти, культури);
- деструктивна роль заборонених релігійних конфесій;
- відсутність дієвих психологічних механізмів захисту від маніпулятивних впливів на особовий склад сил безпеки та оборони;
- недостатній професіоналізм у діяльності установ з організації інформаційно-психологічної протидії.

Для захисту соціальних об'єктів від негативних впливів необхідно модернізувати систему інформаційно-психологічного забезпечення як складову національної безпеки держави, що повинна забезпечити захист психіки цивільного населення та військовослужбовців сил безпеки та оборони України від негативного інформаційно-психологічного впливу ворога. Це дасть змогу організувати скоординовану діяльність органів державного управління, інститутів Воєнної організації держави, суспільних об'єднань, організацій і громадян із забезпечення психологічної безпеки та стійкості військовослужбовців сил безпеки та оборони й цивільного населення. Важливо виконувати не лише службово-бойові (бойові) завдання, необхідно бути обізнаними в суспільних подіях, які відбуваються в державі чи світі, вміти їх самостійно спрогнозувати (Стаднік & Ващенко, 2019; Мельник, Прокопенко, & Стаднік, 2015).

Саме сформована на базі соціально-правових знань система цінностей, ступінь їхнього засвоєння та наповнення особистісним змістом робить психіку військової людини стійкою до негативних інформаційних впливів та внутрішніх психічних розладів, гнучкою під час руйнівних дій інформаційно-психологічної агресії, швидкоплинних змін у соціальному середовищі. У зв'язку із цим головними завданнями в системі формування психологічної безпеки та стійкості військовослужбовців мають бути:

- ціннісні орієнтації військовослужбовців (національно-патріотична свідомість; виховання на ідеалах української державності, бойових традиціях, прикладах мужності та героїзму українських воїнів; популяризація традицій культурної самобутності українського народу, мови, героїчної боротьби за незалежність, територіальну цілісність; готовність до збройного захисту держави);
- соціальні орієнтації військовослужбовців (професійне виконання завдань за призначенням; місце і роль Воєнної організації України в системі захисту національних інтересів держави; свідоме ставлення до виконання бойових завдань; здатність протистояти негативному інформаційно-психологічному впливу);
- професійні орієнтації військовослужбовців (дотримання норм професійної військової етики; додержання кодексу честі офіцерів; розвиток мотивації до військово-професійної діяльності; вірність військовій присязі, бойовим традиціям, гордість за належність до сил безпеки та оборони України (Михайлишин, Ващенко, & Стаднік, 2025; Ващенко & Ващенко, 2018).

Висновки

Підсумовуючи значення цивільно-військового співробітництва для сектору національної безпеки держави, слід наголосити, що структурні трансформації усіх ланок військово-цивільної взаємодії поки що не призвели до значних змін. Взаємодія між військовими професіоналами і цивільним населенням не збільшує шанси на якісне виконання службово-бойових (бойових) завдань без шкоди для мирних мешканців.

Подальший розвиток цивільно-військового співробітництва передбачає:

- підвищення професіоналізму військових, насамперед офіцерських кадрів, їхньої професійної компетентності та соціальної відповідальності, що має стати основою кар'єрного просування офіцера;

- посилення виховного впливу на військовослужбовців, подолання його надмірної формалізації, підвищення довіри між усіма суб'єктами цивільно-військового співробітництва;
- ефективне використання корпоративної військово-професійної моралі, формування і розвиток політичної культури офіцерів, підтримання на високому рівні соціального і матеріально-економічного статусу військових;
- відпрацювання найбільш ефективних механізмів залучення інститутів громадянського суспільства до процесів управління та контролю за системою національної безпеки держави;
- відродження національної системи військово-патріотичного виховання громадян у напрямку вірності демократичним цінностям.

Громадська безпека і порядок – це передусім захищеність життєво важливих для суспільства та особи інтересів, прав і свобод людини і громадянина, забезпечення яких є пріоритетним завданням діяльності сил безпеки та оборони, органів державного та місцевого самоврядування, посадових осіб та широких верств громадськості, які здійснюють узгоджені заходи щодо реалізації і захисту національних інтересів від агресивного інформаційно-психологічного впливу.

Список використаних джерел

Ващенко, І. В., & Ващенко, Є. І. (2018). Цивільно-військові відносини в Україні як фактор національної безпеки: культурологічний аспект. *Влада та суспільство (історія, теорія, практика)*, 2 (46) (с. 31–41). Тбілісі: Асоціація відкритої дипломатії

Ващенко, І. В. & Полтавський, Е. М. (2024). Теорія і практика проведення спеціальних інформаційних операцій в умовах російсько-української війни. *Безпека держави*, 1 (3). 33–41. <https://doi.org/10.33405/2786-8613/2024/1/3/309909>

Доктрина «Цивільно-військове співробітництво». СП 9-00(01).01. Затв. наказом Головнокомандувача ЗСУ № 15860/С (2020) (Україна). <https://surl.lt/liiqsb>

Мельник, Ю. Б., Прокопенко, Ю. О., & Стаднік, А. В. (2015). Можливості педагогічної логістики і нові нейробіологічні підходи. *Актуальні питання освіти і науки: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції* (с. 127–130). Харків: ХОГОКЗ. <https://doi.org/10.26697/9789669726056.2015.127>

Михайлишин, У. Б., Ващенко, І. В., & Стаднік, А. В. (2025). Аспекти психологічної безпеки та стійкості військовослужбовців сил безпеки і оборони України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Психологія*, 1, 125–130. <https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2025.1.23>

Солдатенко, Г. В., Голумбівський, В. М., Сахно, М. Г., & Сподар, Я. Б. (Ред.) (2018). *Методичний посібник з організації цивільно-військового співробітництва в Національній гвардії України за стандартами НАТО*. Київ: ГУ НГУ

Стаднік, А. В., & Ващенко, І. В. (2019). Формування психологічної готовності майбутніх офіцерів до виконання завдань за призначенням в процесі навчання. *International Journal of Education and Science*, 2(4), 42–43. <https://doi.org/10.26697/ijes.2019.28>

Стаднік, А. В., Ващенко, І. В., & Мельник, Ю. Б. (2024). *Актуальні питання психології управління: навч. посіб.* Харків: ХОГОКЗ

Стаднік, А. В., & Мельник, Ю. Б. (2023). *Шкала задоволеності життям: метод. посіб.* Харків: ХОГОКЗ. <https://doi.org/10.26697/sri.krpoach/stadnik.melnyk.3.2023>

Ященко, В. А., Пилипчук, В. Г., Богуцький, П. П., Довгань, О. Д., Доронін, І. М., & Петришин, О. В. (2020). *Демократичний цивільний контроль над сектором безпеки і оборони: теорія і практика: навч. посіб.* (В. Г. Пилипчук, Ред.). Київ; Одеса: Фенікс

ADP 6-22. *Army Leadership and The Profession*. (2019). Washington, DC: Government Printing Office. <https://surl.li/kooblz>

Huntington, S. (1957). *The Soldier and the State: The Theory and Politics of Civil-Military Relations*. Cambridge: The Belknap Press

References

- ADP 6-22. *Army Leadership and The Profession*. (2019). Washington, DC: Government Printing Office. <https://surl.li/kooblz>
- Doktryna "Tsyvilno-viiskove spivrobitnytstvo". SP 9-00(01).01 [Doctrine "Civil-Military Cooperation". SP 9-00(01).01]. Zatv. nakazom Holovnokomanduvacha ZSU № 15860/S (2020) (Ukraine). <https://surl.li/liiqsb> [in Ukrainian]
- Huntington, S. (1957). *The Soldier and the State: The Theory and Politics of Civil-Military Relations*. Cambridge: The Belknap Press
- Melnyk, Yu. B., Prokopenko, Yu. O., & Stadnik, A. V. (2015). *Mozhlyvosti pedahohichnoi lohistyky i novi neirobiolohichni pidkhody* [Possibilities of pedagogical logistics and new neurobiological approaches]. *Aktualni pytannia osvity i nauky: materialy III Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (s. 127–130). Kharkiv: KhOHOKZ. <https://doi.org/10.26697/9789669726056.2015.127> [in Ukrainian]
- Mykhailyshyn, U. B., Vashchenko, I. V., & Stadnik, A. V. (2025). *Aspekty psykholohichnoi bezpeky ta stiikosti viiskovosluzhbovtsiv syl bezpeky i oborony Ukrainy* [Aspects of psychological safety and resilience of servicemen of the security and defense forces of Ukraine]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Psykholohiia*, 1, 125–130. <https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2025.1.23> [in Ukrainian]
- Soldatenko, H. V., Holumbivskiy, V. M., Sakhno, M. H., & Spodar, Ya. B. (Red.) (2018). *Metodychnyi posibnyk z orhanizatsii tsyvilno-viiskovoho spivrobitnytstva v Natsionalnii hvardii Ukrainy za standartamy NATO* [Methodological manual on the organization of civil-military cooperation for the National Guard of Ukraine according to NATO standards]. Kyiv: HU NHU
- Stadnik, A. V., & Melnyk, Yu. B. (2023). *Shkala zadovolenosti zhyttiam* [Life Satisfaction Scale]. Kharkiv: KhOHOKZ <https://doi.org/10.26697/sri.krpochn/stadnik.melnyk.3.2023> [in Ukrainian]
- Stadnik, A. V., & Vashchenko, I. V. (2019). *Formuvannia psykholohichnoi hotovnosti maibutnikh ofitseriv do vykonannia zavdan za pryznachenniam v protsesi navchannia* [Formation of psychological readiness of future officers to perform assigned tasks during the training process]. *International Journal of Education and Science*, 2(4), 42–43. <https://doi.org/10.26697/ijes.2019.28> [in Ukrainian]
- Stadnik, A. V., Vashchenko, I. V., & Melnyk, Yu. B. (2024). *Aktualni pytannia psykholohii upravlinnia* [Current issues in management psychology]. Kharkiv: KhOHOKZ [in Ukrainian]
- Vashchenko, I. V., & Poltavskiy, E. M. (2024). *Teoriia i praktyka provedennia spetsialnykh informatsiynykh operatsii v umovakh rosiisko-ukrainskoi viiny* [Theory and practice of conducting special information operations in the conditions of the russian-Ukrainian war]. *Bezpeka derzhavy*, 1 (3). 33–41. <https://doi.org/10.33405/2786-8613/2024/1/3/309909> [in Ukrainian]
- Vashchenko, I. V., & Vashchenko, Ye. I. (2018). *Tsyvilno-viiskovi vidnosyny v Ukraini yak faktor natsionalnoi bezpeky: kulturolohichni aspekt* [Civil-military relations in Ukraine as a factor of national security: a cultural aspect]. *Vlada ta suspilstvo (istoriia, teoriia, praktyka)*, 2(46) (s. 31–41). Tbilisi: Asotsiatsiia vidkrytoi dyplomatii [in Ukrainian]
- Yashchenko, V. A., Pylypchuk, V. H., Bohutskiy, P. P., Dovhan, O. D., Doronin, I. M., & Petryshyn, O. V. (2020). *Demokratychnyi tsyvilnyi kontrol nad sektorom bezpeky i oborony: teoriia i praktyka* [Democratic civilian control over the security and defense sector: theory and practice] (V. H. Pylypchuk, Red.). Kyiv; Odesa: Feniks [in Ukrainian]

Summary

CIVIL-MILITARY COOPERATION AS A FACTOR OF UKRAINE'S NATIONAL SECURITY: SOCIO-PSYCHOLOGICAL ASPECT

Igor Vashchenko,

PhD in History, Associate Professor,
Kharkiv National University of Internal Affairs

Anatoliy Stadnyk,

PhD in Medicine, Associate Professor,
State higher educational institution "Uzhhorod National University"

Petro Krut,

PhD in Philosophy, Associate Professor,
Kharkiv National University of Internal Affairs

Introduction. *In the context of confrontation between democratic and authoritarian regimes, the growing threat of globalization of permanent armed conflicts, and rapid adaptation of the military organization of the state to the challenges of today, requires changes in the rules of modern armed conflicts and affects the economic and social foundations of society. When the adaptation of the military organization of the state to new instruments of warfare is carried out very quickly and inconsistently, the results of socio-economic and political changes can threaten or even destroy the previous levels of social status and material well-being of both civil society and the security and defense sector of the state. These circumstances make the study of civil-military cooperation in its socio-psychological dimension relevant for Ukraine in the context of large-scale armed aggression by the Russian Federation.*

Purpose of the article. *Analysis of the concept and substantiation of the characteristics of the socio-psychological aspect of civil-military cooperation between the armed forces and the civilian population during service and combat tasks.*

Materials and Methods. *This study uses theoretical research methods, including analysis, systematization, comparison, and generalization of scientific data, as well as interpretation of modern theoretical and empirical sources to gain a deeper understanding of the subject of the study. The conducted analysis of scientific sources indicates the insufficiency of the socio-psychological aspect in the studies of this issue.*

Results. *The socio-psychological aspect of civil-military cooperation is a set of values, orientations, attitudes, stable patterns of norms and rules of activity of state authorities, civil society institutions, and structures of the military organization of the state in the field of ensuring national security and defense, which corresponds to the European democratic tradition. Ways to increase the effectiveness of civil-military cooperation in conditions of large-scale armed aggression against Ukraine are: clear formation of tasks for each power structure and support of political decisions with an appropriate legislative framework; detailed delimitation of the sphere of interaction of state administration bodies and non-governmental public organizations; and improving the mechanisms for using civil society institutions to oversee the national security system.*

An essential factor in increasing the effectiveness of civil-military cooperation in wartime is ensuring a high level of trust in the security and defense forces of the state among the population (especially those in the combat zone), and the prestige of being involved in the state's defense. The basis of trust should be: mutual understanding, participation, and the ability to interact and cooperate. In addition, today the priority area is the information and psychological security of the civil-military sector, which should ensure the ability of military personnel to maintain an adequate mental state and professional behavior while performing assigned tasks. To protect social objects from negative influences, it is necessary to modernize the system of information and psychological support, which guarantees the protection of the psyche of the civilian population and military personnel from the enemy's negative information and psychological influence.

Conclusions. *The socio-psychological aspect of civil-military cooperation is the harmonious interaction of civil society and its military organization, which determines a new quality of civil-*

military cooperation. This is, first of all, the protection of vital interests, rights and freedoms of man and citizen for society and the individual, the provision of which is a priority task of the activities of the security and defense forces, state and local self-government bodies, officials and broad segments of the public, who carry out coordinated measures to implement and protect their national interests.

Keywords: *civil-military cooperation; civil society; security and defense forces; psychological culture; information and psychological security; psychological protection; psychological support.*